

*Громадська наукова організація «Всеукраїнська
Асамблея докторів наук з державного управління»*

Громадська організація «Асоціація науковців України»

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

Наукові перспективи

*(Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка»,
Серія «Медицина», Серія «Педагогіка», Серія «Психологія»)*

Випуск № 11(41)2023

Київ – 2023

*Public Scientific Organization "Ukrainian Assembly of
Doctors of Sciences in Public Administration"*

Public Organization "Association of Scientists of Ukraine"

within the work of the Publishing Group "Scientific Perspectives"

Scientific Perspectives

*(Series "Public Administration", Series "Law", Series "Economics",
Series "Medicine", Series "Pedagogy", Series "Psychology")*

Issue № 11(41) 2023

Kiev – 2023

ISSN (print) 2708-7530

DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11\(41\)](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11(41))

Наукові перспективи: журнал. 2023. № 11(41) 2023. С.1370

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 24.09.2020 р. № 1188 журналу присвоєно категорію "Б" із галузей науки: державне управління, право та економіка

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.09.2021 № 1017 журналу присвоєно категорію "Б" із психології

Рекомендовано до друку Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 27.11.2023, № 7/11-23)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 24436-14376Р від 09.06.2020 р.

Журнал видається за підтримки Міжнародного економічного інституту (Есеніце, Чехія) та КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва"

Журнал заснований з метою розвитку вітчизняного наукового потенціалу та реалізації кращих традицій науки в Україні та за кордоном. Журнал висвітлює історію, теорію, механізми формування та функціонування, а, також, інноваційні питання розвитку державного управління, права, економіки, психології, педагогіки та медицини. Видання розраховано на дослідників, викладачів вищих навчальних закладів, аспірантів, магістрів, фахівців-практиків.

Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Головний редактор:

Жукова Ірина Віталіївна

кандидат наук з державного управління, доцент, директор Видавничої групи «Наукові перспективи», директор Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління, Лауреат премії Президента України для молодих вчених, Лауреат премії Верховної Ради України молодим ученим, Лауреат премії імені Івана Франка у галузі інформаційної діяльності, Лауреат Всеукраїнської премії «Інновація в освіті — 2018», м. Київ, Україна

Заступники Головного редактора:

Янчук Артем Олександрович — доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, Заступник керівника Апарату Верховної Ради України (Київ, Україна);

Непомнящий Олександр Михайлович — доктор наук з державного управління, кандидат економічних наук, професор, Дійсний член Академії будівництва України, професор кафедри архітектури і просторового планування Національного авіаційного університету (Київ, Україна). Заслужений будівельник України, Почесний працівник будівництва та архітектури, державний службовець 3 рангу (Київ, Україна);

Дацій Олександр Іванович — доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна);

Помиткіна Любов Віталіївна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна);

Сіданіч Ірина Леонідівна — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» (Київ, Україна);

- Волошин С.М., Чопик Л.І.** 1178
ПСИХОЛОГІЯ ВІРТУАЛЬНОГО СПІЛКУВАННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ У ВІРТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРИ
- Гасюк М.Б., Дзюбинська М.Я.** 1188
ВІКОВА ДИНАМІКА СТАВЛЕННЯ ДО ХВОРОБИ У ДІТЕЙ ХВОРИХ НА ЕПІЛЕПСІЮ
- Глушковська О.О., Бочаріна Н.О.** 1197
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АРТТЕРАПІЇ У ПОДОЛАННІ СТРАХІВ ДОШКІЛЬНИКІВ
- Грейліх О.О.** 1210
ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ СФЕРИ СТУДЕНТІВ -ПСИХОЛОГІВ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Казарян І.С.** 1221
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ СЛІДЧИМ СУДДЕЮ
- Коваль О.Є., Мудрак М.А., Ярошук М.В.** 1232
РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК МЕДІАТОРА: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ
- Ковач О.В.** 1245
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТРЕНІНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСОБУ ОПТИМІЗАЦІЇ ЛЕГІТИМІЗОВАНОЇ АГРЕСІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ
- Лагун М.В.** 1260
СТРУКТУРА АЛЬТРУЇСТИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ОСОБИСТОСТІ
- Левицька А.І., Ходанович Е.М.** 1273
АУТИЗМ У ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ: ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ АДАПТАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ
- Левченко В.В., Федотова А.В.** 1282
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ІДЕНТИЧНОСТІ ТА ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ
- Литвинчук Л.М.** 1295
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПРАКТИКА У СИСТЕМІ МЕДИЧНОГО СУПРОВОДУ ОСІБ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я

УДК 159.9.072

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11\(41\)-1282-1294](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11(41)-1282-1294)

Левченко Вікторія Володимирівна кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри практичної психології, Київський університет імені Бориса Грінченка, бульв. І.Шамо, 18/2, <https://orcid.org/0000-0003-4691-9445>

Федотова Анна Володимирівна здобувач вищої освіти (другого освітньо-наукового рівня), Київський університет імені Бориса Грінченка, бульв. І.Шамо, 18/2, <https://orcid.org/0000-0003-4344-8924>

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ІДЕНТИЧНОСТІ ТА ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ

Анотація. Актуальність дослідження феномену психологічного благополуччя зумовлена зростанням рівня стресу в сьогоденному суспільстві, викликаного соціально-економічними та політичними трансформаціями. Невизначеність та нестабільність стимулює пошук особистісних аспектів, які мають позитивний вплив на психологічне благополуччя індивіда. Тому метою дослідження є вивчення взаємозв'язку процесу формування ідентичності й психологічного благополуччя підлітків в умовах реабілітаційного центру. Дослідження дає уявлення про те, як підлітки сприймають себе та своє місце у світі під час та після перебування у реабілітаційному центрі, дає можливість визначити роль реабілітації у формуванні ідентичності, для якої підлітковий вік є вирішальним етапом.

Дослідження заглиблюється в критичний аспект психологічного благополуччя підлітків у реабілітаційних центрах. Підлітковий вік може бути бурхливим періодом, позначеним проблемами психічного здоров'я, а реабілітаційне середовище може як загострити, так і пом'якшити ці проблеми.

Висвітлюючи зв'язок між формуванням ідентичності та психологічним благополуччям, це дослідження пропонує інформацію для соціальних працівників і психологів, яка допоможе їм у розробці індивідуальних реабілітаційних програм, що відповідають унікальним потребам підлітків і позитивно впливають на їхнє самоусвідомлення та загальне психічне здоров'я. Сильне і позитивне почуття ідентичності має важливе значення для психологічного благополуччя. Реабілітаційні центри можуть відігравати вирішальну роль у сприянні розвитку позитивної ідентичності серед підлітків.

Результати дослідження підкреслюють ключові аспекти, які суттєво впливають на психічне благополуччя підлітків у реабілітаційних закладах: це їхнє фізичне здоров'я, соціальні зв'язки, самосприйняття, самооцінка, здатність керувати своїм життям, підтримувати позитивний погляд у майбутнє, довіра до своїх ідей та цінностей, а також особистісне зростання та вдосконалення. У дослідженні також підкреслюється важливість створення в реабілітаційних центрах атмосфери підтримки та емпатії, що полегшує підліткам шлях до відновлення та здорової самоідентифікації. Отримані результати дослідження також проливають світло на різні статуси ідентичності, які можуть переживати підлітки, такі як «відхід», «дифузія», «досягнення» та «мораторій». Кожен із цих статусів має певні наслідки для їхнього психологічного благополуччя.

Ключові слова: підлітки, психологічне благополуччя, ідентичність, психічне здоров'я, реабілітаційний центр.

Levchenko Viktoriia Volodymyrivna Phd in Philosophy, Associate Professor, Associate Professor, Faculty of Psychology, Social Work and Special Education, Department of Practical Psychology Borys Grinchenko Kyiv University, I. Shamo Blvd. 18/2, <https://orcid.org/0000-0003-4691-9445>

Fedotova Anna Vadymivna higher education applicant (second educational and scientific level) of Borys Grinchenko Kyiv University, I. Shamo Blvd. 18/2, <https://orcid.org/0000-0003-4344-8924>

THE RELATIONSHIP BETWEEN IDENTITY AND PSYCHOLOGICAL WELL-BEING OF ADOLESCENTS IN A REHABILITATION CENTER

Abstract. The relevance of the study of the phenomenon of psychological well-being is due to the growing level of stress in today's society caused by socio-economic and political transformations. Uncertainty and instability stimulates the search for personal aspects that have a positive impact on the psychological well-being of an individual. Therefore, the purpose of the study is to examine the relationship between the process of identity formation and the psychological well-being of adolescents in a rehabilitation center. The study provides insight into how adolescents perceive themselves and their place in the world during and after their stay in a rehabilitation center, and makes it possible to determine the role of rehabilitation in identity formation, for which adolescence is a crucial stage.

The study delves into a critical aspect of the psychological well-being of adolescents in rehabilitation centers. Adolescence can be a tumultuous period

marked by mental health issues, and the rehabilitation environment can both exacerbate and mitigate these problems.

By highlighting the relationship between identity formation and psychological well-being, this study offers information for social workers and psychologists to help them develop individualized rehabilitation programs that meet the unique needs of adolescents and positively impact their sense of self and overall mental health. A strong and positive sense of identity is essential for psychological well-being. Rehabilitation centers can play a crucial role in promoting positive identity development among adolescents.

The results of the study highlight the key aspects that significantly affect the mental well-being of adolescents in rehabilitation institutions: their physical health, social relationships, self-perception, self-esteem, the ability to manage their lives, maintain a positive outlook on the future, trust in their ideas and values, as well as personal growth and improvement. The study also emphasizes the importance of creating an atmosphere of support and empathy in rehabilitation centers, which facilitates the path of recovery and healthy self-identification for adolescents. The research findings also shed light on the different identity statuses that adolescents may experience, such as «withdrawal», «diffusion», «achievement» and «moratorium». Each of these statuses has certain consequences for their psychological well-being.

Keywords: adolescents; teenage age; psychological well-being; identity

Постановка проблеми. У суспільстві проблема психологічного благополуччя стає все більш актуальною у контексті побудови відносин зі світом та з собою, що слугує основою для формування внутрішньої рівноваги та феноменів позитивного функціонування людини: «щастя», «психологічне благополуччя», «життєстійкість», «задоволеності життям», «якості життя» тощо. Психологічне благополуччя визначається як інтегральний показник якості життєдіяльності людини, яка визначається на основі психофізіологічного функціонування, виявляється в переживанні відчуття наповненості, самоцінності та сенсу життя, як результат здійснення цілей, розкриття потенційних можливостей та реалізації здібностей.

Психологічний супровід дітей, які перебувають в реабілітаційному центрі є вкрай важливим для формування їх ідентичності й потребує індивідуального підходу. Діти з соціально незахищених сімей мають глибокі внутрішні протиріччя на шляху формування цілісної ідентичності, адже часто не можуть ідентифікувати себе з батьками, зі своєю сім'єю. Цей процес призводить до кризи ідентичності, часто пов'язаної з соціальними та культурними проблемами, які характеризуються «віддзеркаленням» в особистості. Такі фактори, як соціальна взаємодія, терапевтичні втручання,

сімейні стосунки та інституційна структура цих центрів можуть мати значний вплив на те, як підлітки сприймають себе та свій психічний стан.

Розуміння складного взаємозв'язку між ідентичністю та психологічним благополуччям у цьому контексті є ключовим для розробки ефективних втручань, які сприяють розвитку здорової ідентичності та покращенню результатів психічного здоров'я. Заповнення цієї прогалини в дослідженнях не лише сприятиме глибшому розумінню потреб підлітків у реабілітації, а й дасть змогу розробити комплексні та цілісні стратегії для підтримки їхнього загального благополуччя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання психологічного благополуччя є досить актуальною та поширеною темою для сучасних досліджень. Існує два підходи до визначення феномену психологічного благополуччя особистості: гедоністичний та евдемоністичний. З точки зору евдемоністичного підходу розуміння психологічного благополуччя пов'язано з особистісним зростанням і самореалізацією, що є необхідними індикаторами психологічного благополуччя. Таким чином благополуччя розглядається як показник позитивного функціонування особистості. Прихильники цього напрямку (К. Кеес, К. Ріфф) диференціюють психологічне, особистісне та соціальне благополуччя. Згідно з евдемоністичною концепцією, всі блага, яких досягає людина, викликають довготривале відчуття щастя.

Гедоністичний підхід визначає психологічне благополуччя особистості з точки зору отримання задоволення та уникнення негативних емоцій. Н. Бредберн та Е. Дінер розглядали феномен психологічного благополуччя через соціально-психологічну категорію й визначали психологічне благополуччя як баланс між позитивними та негативними емоціями, тобто складається з когнітивної оцінки задоволеності людини різними сферами життя. Зокрема, Н. Бредберн вважав важливими характеристиками психологічного благополуччя ознаки, які відображають суб'єктивну оцінку власного життя. Дослідник базується на думці, що всі люди у своєму житті звертають увагу на різноманітні життєві моменти, які несуть як розчарування, так і радість, саме такі моменти у вигляді певного афекту мають накопичувальний ефект та зберігаються у свідомості особистості. Пізніше, вивчаючи проблеми пов'язані з задоволеністю життям Е. Дінер вводить поняття «суб'єктивне благополуччя». У структурі суб'єктивного благополуччя, автор додає задоволеність життям приємний та неприємний афекти. При цьому автор вважає ці поняття не полярними, а представляє їх як два окремих утворення. Запропонований Е. Дінером підхід заснований на переживаннях позитивних емоцій та задоволеності життям, носить назву гедоністичний, а в науковій літературі – «суб'єктивним слідом за Дінером».

У вітчизняній науці психологічне благополуччя визначають як інтегральний показник ступеня спрямованості особистості на реалізацію позитивного функціонування, що суб'єктивно виражається у відчутті щастя, задоволеності собою і власним життям [1]. Треба зауважити, що ступінь вираженості психологічного благополуччя залежить від реалістичності, структурованості, узгодженості між минулим, теперішнім і майбутнім. Також впливає на відчуття благополуччя сформовані системи ставлень людини та життєвої перспективи, що включає плани, цілі, цінності та прагнення людини.

У сфері підліткової психології та благополуччя останні дослідження та публікації відіграли ключову роль у розкритті багатогранних аспектів, які суттєво впливають на психічне здоров'я молодих людей, що перебувають у реабілітаційних центрах. Цей аналіз заглиблюється в глибокі знання, отримані з цих досліджень, підкреслюючи конкретні аспекти, що мають вирішальне значення для розуміння психологічного благополуччя підлітків, які проходять реабілітацію. Зокрема, це дослідження висвітлює складний взаємозв'язок між різними факторами [2], включаючи фізичне здоров'я, соціальні зв'язки [3] самосприйняття та ідентифікаційні статуси [4], проливаючи світло на їхній вплив на психологічне благополуччя цієї демографічної групи. Вивчаючи результати останніх досліджень і публікацій, ця стаття має на меті запропонувати комплексне розуміння нюансів, що впливають на психічне благополуччя підлітків, які перебувають у реабілітаційних установах.

Психологічне благополуччя підлітків є маркером психічної стійкості, здатності до адаптації та соціалізації в суспільстві. Проте залишаються поза увагою проблеми взаємозв'язку ідентичності підлітків та відчуття їхнього психологічного благополуччя в умовах реабілітаційного центру, що і обумовлює вибір теми дослідження: «Взаємозв'язок ідентичності та психологічного благополуччя підлітків в умовах реабілітаційного центру».

Мета статті – дослідити наявність зв'язку між ідентичністю та психологічним благополуччям підлітків, які перебувають у реабілітаційному центрі.

Виклад основного матеріалу. Підлітковий вік є ключовим періодом, який характеризується формуванням ідентичності, самопізнанням та орієнтацією на суспільні очікування. Коли до цього додаються виклики перебування в реабілітаційному центрі, ця фаза стає ще складнішою. Важливість ідентичності полягає в тому, що феномен охоплює самосвідомість людини, включаючи її цінності, переконання та соціальні ролі. Формування ідентичності для підлітків є критично важливим завданням, оскільки вони орієнтуються у вимогах школи, сім'ї та взаємовідносинах з однолітками.

Розвиток стабільної та цілісної ідентичності має вирішальне значення для підлітків. Однак у реабілітаційному центрі вони можуть зіткнутися з

внутрішніми конфліктами, пов'язаними з їхньою поведінкою, вживанням психоактивних речовин, проблемами психічного здоров'я або зовнішнім тиском. Такі проблеми часто призводять до розриву почуття «Я» і можуть суттєво вплинути на психологічне благополуччя підлітків.

За визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я, психічне здоров'я або психологічне благополуччя з точки зору позитивної психології - це більше, ніж відсутність психічних захворювань, це стан, в якому людина реалізує свої здібності, справляється з життєвими стресами і допомагає своїй громаді.

Райф і Сінгер запропонували шість вимірів психологічного благополуччя: 1) самоприйняття, що включає позитивні почуття щодо минулого досвіду та прийняття хороших і поганих рис; 2) позитивні стосунки з іншими, включаючи теплі, надійні та задовільні стосунки з іншими, їхню емпатію та підтримку; 3) автономія, що включає самовизначення, незалежність, стійкість до тиску, а також внутрішнє джерело схвалення; 4) оволодіння середовищем, включаючи вибір та створення середовища, пристосованого до психологічних потреб та індивідуальних цінностей; 5) наявність мети та наряду в житті; 6) особистісний ріст, що вказує на розвиток та відкриті обійми до нових вражень та викликів. Ryff назвав цю шести вимірну модель Інтегрованою моделлю особистісного розвитку (IMPD).

Ще одне поняття, пов'язане з психологічним благополуччям, - самоспівчуття. Нефф (Neff, 2003) визначає самоспівчуття як відкритість і співчуття до своїх страждань, відчуття турботи і доброти до себе, прийняття неупередженого ставлення з розумінням своїх недоліків і невдач, а також визнання того, що власний досвід є частиною людського досвіду. Чим вищий рівень самоспівчуття та усвідомленості серед підлітків, тим вищий рівень емоційного благополуччя. Психологічне благополуччя в підлітковому віці є життєво важливим і одним з найважливіших факторів, що визначають психічне здоров'я в дорослому житті. Попередні дослідження підтвердили взаємозв'язок між усвідомленістю та психологічним благополуччям [5].

Період підліткового віку часто описують як час формування ідентичності, а також як період, коли люди схильні до більшого ризику проблемної поведінки що пов'язано з нижчим рівнем адаптації та психологічного благополуччя.

Взаємозв'язок між ідентичністю та благополуччям проводилися ґрунтується на двох підходах. Перший підхід концептуалізує благополуччя як відсутність негативних симптомів. Другий підхід спрямований на вивчення взаємозв'язків між ідентичністю та позитивними аспектами благополуччя.

Базуючись на меті дослідження, прослідкувати формування ідентичності підлітка та взаємозв'язок з його психологічним благополуччям, тому для дослідження, щодо виявлення чинників психологічного благополуччя було обрано наступні методики:

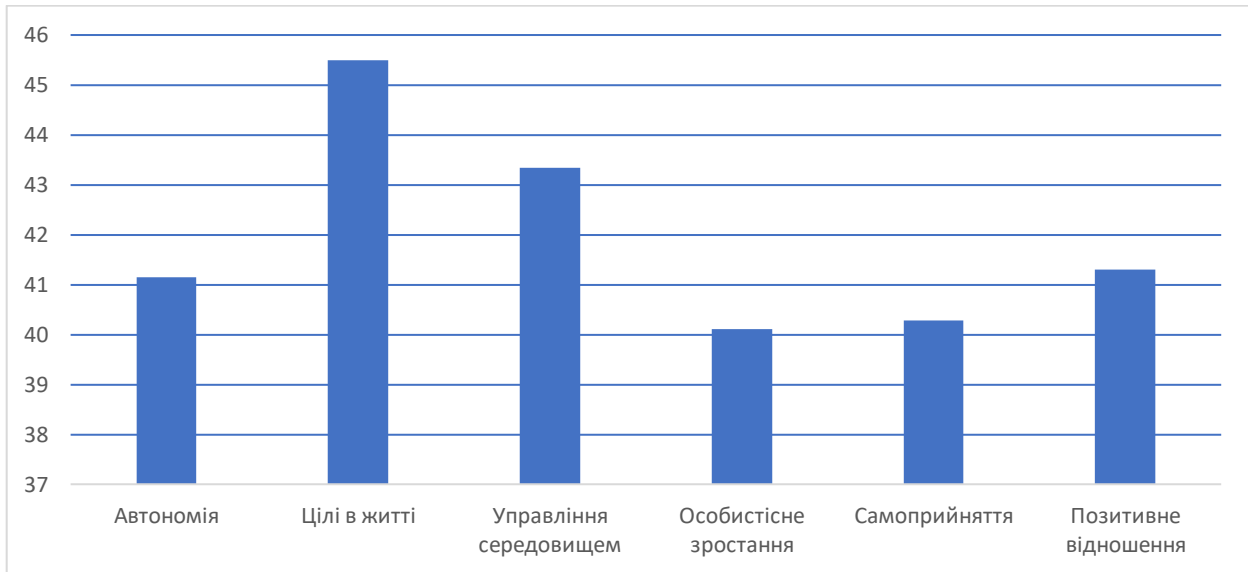
1. Шкала психологічного благополуччя К. Ріфф (адаптація М. Лепешинського) [6];
2. Короткий опитувальник ВОЗ-26 для оцінки якості життя (WHOQOL-BREF) [7];
3. Методика «Визначення особистісної ідентичності» (Л.Б. Шнейдер) [8];
4. Методика «Модифікована шкала суб'єктивного благополуччя БіБіСі» (The modified BBC Subjective Well-being Scale(BBC-SWB)) (P. Pontin, M. Schwannauer, S. Tai, and M. Kinderman) (адаптація Л.М. Карамушки, К.В. Терещенко, О.В. Креденцер) [8];
5. Тест «Хто Я?» Кун–Мак–Партленд (Модифікація Т.В. Румянцевої) [8].

Емпіричне дослідження проводилось на базі Київського обласного дитячого реабілітаційного центру «Отчий дім». Вибірку склали 60 підлітків віком від 13-16 років.

Результати дослідження на основі Шкали психологічного благополуччя Riff свідчать про важливість компонентів психологічного благополуччя підлітків, які перебувають у реабілітаційному центрі, зокрема фізичне благополуччя, психологічне благополуччя, стосунки. Концепція психологічного благополуччя К. Ріфф містить шість компонентів, які можна вважати шестифакторною моделлю психологічного благополуччя: автономія, управління навколишнім середовищем, особистісне зростання, мета в житті, позитивні стосунки з іншими, самосприйняття.

Група досліджуваних підлітків найвищий бал має за фактором «цілі в житті» (45,50%), другорядна роль відводиться такому фактору як управління середовищем (43,34%). Найменш значна роль в даному випадку відводиться факторам автономія (41,14%), самоприйняття (40,28%), особистісне зростання (40,10%), позитивне відношення (41,31%). Ці результати дозволяють зрозуміти, які виміри мають найбільший вплив на благополуччя підлітків у реабілітаційних центрах.

Рівень вираженості показників психологічного благополуччя підлітків, які перебувають в реабілітаційному центрі (за шкалою Шкали психологічного благополуччя Riff) наведено на рис. 1.

Рис. 1. Показники психологічного благополуччя підлітків в умовах реабілітаційного центру

Отже, для підлітків реабілітаційного центру найменші показники стосуються шкал – «особистісне зростання» та «самоприйняття», що пов'язано з ідентичністю та самореалізацією й є важливими умовами для відчуття позитивного психологічного благополуччя, отримання задоволення від життя, задоволення собою, а також переживання щастя. Таким чином для позитивного функціонування підліткам не вистачає розуміння себе, хто вони є, які мають здібності, бажання, на основі чого відбувається реалізація у соціумі. Подальше дослідження і спрямовані стратегії в цих сферах можуть сприяти створенню більш цілісних та ефективних реабілітаційних програм для цієї вразливої групи населення.

Розглянемо фактори психологічного благополуччя в контексті гендерного аспекту.

Таблиця 1
Показники психологічного благополуччя хлопців і дівчат в умовах реабілітаційного центру

	Автономія	Цілі в житті	Управління середовищем	Особистісне зростання	Самоприйняття	Позитивні стосунки з оточуючими	Рівень благополуччя
Хлопці	46,7	47	39,4	44	40,3	41	230,1
Дівчата	39,58	41,1	48,2	44	40,2	44,4	252,7

Отримані дані дають можливість порівняти середні значення показників за шкалами психологічного благополуччя у хлопців і дівчат в умовах реабілітаційного центру. Так, у дівчат рівень благополуччя є більшим (252,7), ніж у хлопців (230,1), а найбільша різниця виявляється у шкалах «управління середовищем» - значно більший показник у дівчат (48,2 – у дівчат, 39,4 – у хлопців), а також значно більші показники у хлопців за шкалами «автономія» (46,7 у хлопців, 39,58 - у дівчат) та «цілі в житті» (47 – у хлопців, 41,1 – у дівчат).

Дослідження виявило, що в підлітків є труднощі з формуванням мети у житті, що робить складнішим подальшу соціалізацію, а саме приналежність до групи (за спільним колом інтересу), тобто найчастіше підлітки не відділяють себе від центру в якому вони перебувають, тим самим впродовж довгого часу ідентифікують себе як «Я-дитина (назва) центру». Не відокремлення себе від інших призводить до того, що дитина не бачить своє майбутнє, підсвідомо не розвивається, не цікавиться нічим, що виходить за межі її оточення. Це відбувається лише з однієї причини, діти бояться втратити будь яку стабільність в житті, навіть якщо вона не є найкращою, обумовлено це тим діти не мають стійкості (Resilience), до частих змін. Також низькі показники прослідковуються за шкалою «управління середовищем». Це може свідчити про тенденцію підпорядкування усталеним системам в поєднанні з низькою самооцінкою і відсутністю впевненості в собі. Такий стан речей може проявлятися різними способами, включаючи постійну агресію як засіб самозахисту, стійке відчуття стресу і повсюдне відчуття напруги.

Результати опитування за допомогою опитувальника WHOQOL-BREF показали, що переважна більшість учасників зазначили низький рівень фізичного благополуччя, зокрема 53,33% хлопців і 42,86% дівчат. За даними опитування 13,33% хлопців і 28,57% дівчат мають середній рівень фізичного благополуччя, а 33,33% підлітків - високий рівень. Ці результати підкреслюють різноманітність досвіду всередині населення щодо їх сприйняття фізичного здоров'я, з помітною частиною, що виражає стурбованість і проблеми, пов'язані з цим аспектом їх благополуччя.

Також виявлено особливості підлітків у сфері «самосприйняття» та «самооцінка»: значна більшість хлопців (73,33%) та дівчат (92,86%) повідомили про низьке самосприйняття або самооцінку. Це говорить про те, що у підлітків присутній негативний погляд на себе або низьку впевненість у собі. Результати оцінки соціального благополуччя показали, що більшість підлітків відчують задоволення від своїх соціальних взаємодій та стосунків з оточуючими (53,33% - хлопці, 50% - дівчата). Результати цього дослідження надають цінну інформацію для розробки інтервенцій та програм підтримки, зокрема, з урахуванням гендерних аспектів, що спрямовані на поліпшення

самосприйняття та самооцінки підлітків. Також важливо враховувати аспекти, пов'язані з житлом, такі як умови проживання та якість оточення, для забезпечення комплексного підходу до оцінки якості життя підлітків.

Дослідження результатів тесту «Хто я?» Кун-Макпартленда, адаптованого Т.В. Румянцевою, показало, що лише 30% дітей використовують поняття, пов'язані з сімейними ролями, такими як дочки, сини, онуки або внучки. Ця група, в першу чергу, складалася з підлітків, які підтримують контакт зі своїми біологічними батьками або родичами, які не втратили батьківських прав.

Не менш важливим серед підлітків був їх акцент на «ідеологічній ідентичності», що охоплює релігійні та політичні приналежності (наприклад, християнські, мусульманські, віруючі). Це значення впливає з культивування християнських цінностей, правил і етики серед дітей, які знаходяться під опікою дорослих.

Примітно, маркери щодо «групової приналежності» також були дуже важливими. Цей аспект означає, як підлітки сприймають себе як частину конкретних соціальних одиниць (наприклад, колективи або соціальні члени групи), особливо помітно було серед тих, хто займається у театральному гуртку. Цей елемент виник як ключовий у їх самостійній концепції. Загалом, учасники опитування вважали себе особистостями, що сприяють підтримці дружніх відносин. Вирази, що відображають емоційні сприйняття, такі як «я супер» або «круто», зазвичай використовувалися як особисті риси. Цікаво, що більшість підлітків приймають більш широку перспективу, бачать себе в більш широкому контексті групи. Вони віддавали перевагу ярликам, які відповідали соціальним нормам і сприймалися як бажані й прийнятні.

Дослідження за методикою «Модифікована шкала суб'єктивного благополуччя БіБіСі» показало, що показник «психологічного благополуччя», як можливість особи контролювати власне життя, відчувати оптимізм стосовно майбутнього, впевненість у власних думках та переконаннях, рости та розвиватися як особистості, зростати та розвиватися як особистість у 100% опитаних підлітків мають низький рівень його вираженості. За показниками «суб'єктивне благополуччя» підлітки виявили середній (71,43%) та низький рівень (28,57%). Аналізуючи результати, можна прослідкувати тенденцію, що стосується показників, психологічне та суб'єктивне благополуччя, які пов'язані між собою. Взаємозв'язок між психологічним благополуччям і суб'єктивним благополуччям полягає в тому, що психологічне благополуччя часто значно сприяє загальному суб'єктивному благополуччю індивіда. Коли людина відчуває високий рівень психологічного благополуччя, такий як позитивна самооцінка, виконання відносин, почуття мети і особистісного зростання, вони частіше повідомляють про більш високий рівень

задоволеності життям і відчувають позитивні емоції. І навпаки, поганий психологічний добробут, що характеризується низькою самооцінкою, негативними відносинами та емоційним розладом, може негативно вплинути на суб'єктивне благополуччя індивіда. По суті, психологічне благополуччя є критичним компонентом, який впливає на суб'єктивне благополуччя індивіда, оскільки це безпосередньо впливає на їх когнітивну оцінку їх життя та емоційного досвіду. Поліпшення психологічного благополуччя часто може призвести до загального зростання суб'єктивного благополуччя і більшого відчуття задоволення життям і щастя.

Методика «Визначення особистої ідентичності», дає цінні уявлення про складний процес формування особистої ідентичності серед підлітків. Дані дослідження виявили 75% підлітків з дифузною ідентичністю, 5% підлітків зі статусом «мораторій», 20% підлітків, які мають статус «передчасна ідентичність». Існує помітна тенденція збільшення складності в особистій ідентичності по мірі прогресування віку.

Застосовуючи формулу коефіцієнта кореляції Пірсона, було виявлено лінійний зв'язок між благополуччям й ідентичністю. Коефіцієнт кореляції між «Модифікованою шкалою суб'єктивного благополуччя БіБіСі» і методикою «Визначення особистої ідентичності» дав -0.81754 . Це вказує на вкрай негативну і сильну кореляцію між результатами тесту «Модифікована шкала суб'єктивного благополуччя БіБіСі» та тесту «Хто я?» Кун-Макпартленда демонструють стійкий коефіцієнт кореляції $0,8175$. Таким чином, це емпіричне дослідження підкреслює зв'язок між ідентичністю та психологічним благополуччям підлітків у реабілітаційному центрі. Розуміння складності розвитку підліткової ідентичності виходить критично важливим для психологічного благополуччя підлітків.

Таким чином, ідеї, отримані в результаті даного емпіричного дослідження підкреслюють важливість цілісного підходу до розвитку підлітків. Визнання та повага різноманітності досвіду ідентичності серед підлітків та надання відповідних ресурсів та керівництва може значно сприяти їхньому психологічному добробуту та загальному зростанню. Це колективна відповідальність педагогів, батьків і психологів, щоб виховувати підлітків через цю трансформаційну фазу свого життя, в кінцевому рахунку виховання здорових і стійких людей, готових зіткнутися з проблемами дорослого життя.

Висновки. Надання підліткам можливості зрозуміти і прийняти себе, незважаючи на їхні минулі або поточні проблеми, має вирішальне значення для їхнього психологічного благополуччя. Розвиваючи почуття приналежності, заохочуючи особистісний ріст і надаючи інструменти для подолання складних емоцій і ситуацій, реабілітаційний центр може суттєво вплинути на те, як підлітки сприймають себе, і на їхнє загальне психічне здоров'я.

Отже, взаємозв'язок між ідентичністю та психологічним благополуччям підлітків, які перебувають у реабілітаційному центрі, є складним. Центр відіграє життєво важливу роль у створенні сприятливого середовища, яке підтримує розвиток ідентичності, самосприйняття та життєстійкості. Вирішуючи складнощі формування ідентичності під час реабілітації, підлітки можуть побудувати міцніший фундамент для свого психологічного благополуччя під час переходу до дорослого життя. Перспектива подальших досліджень полягає у вивченні факторів особистісного зростання, автономії, ідентичності та розробці моделей сприяння психологічному благополуччю підлітків в умовах реабілітаційного центру.

Література:

1. Сердюк Л.З. Структура та функція психологічного благополуччя особистості / Л.З. Сердюк // Актуальні проблеми психології. – Том V. – 2017. – Вип. 17. – С. 124-133.
2. Pfeifer, J.H. (2018). The Development of Self and Identity in Adolescence: Neural Evidence and Implications for a Value-Based Choice Perspective on Motivated Behavior. *Child Dev Perspect.* 12(3), 158-164. <https://link.springer.com/article/10.1007/s12187-021-09899-w#citeas>.
3. Gómez-López, M., Viejo, C. & Romera E.M. (2022). Psychological Well-Being and Social Competence During Adolescence: Longitudinal Association Between the Two Phenomena. *Child Ind Res*, 15, 1043-1061. <https://link.springer.com/article/10.1007/s12187-021-09899-w#citeas>.
4. Kroger J. (2017). Identity Development in Adolescence and Adulthood. *Oxford Research Encyclopedia of Psychology*. <https://oxfordre.com/psychology/view/10.1093/acrefore/9780190236557.001.0001/acrefore-9780190236557-e-54>.
5. Afrashteh Majid Yousefi, Hasani Fereshteh (2022). Mindfulness and psychological well-being in adolescents: the mediating role of self-compassion, emotional dysregulation and cognitive flexibility. *Borderline Personality Disorder and Emotion Dysregulation volume. 9.* 22.
6. Ryff C.D. & Keyes C.L. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Personality and Social Psychology.* 69. 719-727.
7. World Health Organization quality of life (WHOQOL) - BREF. (2012). *World Health Organization*. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/77773>.
8. Смокова Л.С. Ідентичність особистості: проблеми практичного використання й інструментів виміру [Електронний ресурс] / Л.С. Смокова, М.В. Жилін // Габітус. – 2020. – Вип.15. – С. 30-37. – Режим доступу: <http://habitus.od.ua/journals/2020/15-2020/6.pdf>.
9. Карамушка Л.М. Методики дослідження психічного здоров'я та благополуччя персоналу організацій : Психологічний практикум [Електронний ресурс] / Л.М. Карамушка. – Київ : Ін-т психології ім. Г.С. Костюка НАПН України, 2023. – 76 с. – Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/733813/1/Karamushka_praktykum.pdf

References:

1. Serdyuk L.Z. (2017) Struktura ta funktsiya psykholohichnoho blahopoluchchya osobystosti [The structure and function of the psychological well-being of the individual]. *Aktual'ni problemy psykholohiyi – Actual problems of psychology*, V., 17, 124-133 [in Ukrainian].
2. Pfeifer, J.H. (2018). The Development of Self and Identity in Adolescence: Neural Evidence and Implications for a Value-Based Choice Perspective on Motivated Behavior. *Child Dev Perspect.* 12(3), 158-164. <https://link.springer.com/article/10.1007/s12187-021-09899-w#citeas>.

3. Gómez-López, M., Viejo, C. & Romera E.M. (2022). Psychological Well-Being and Social Competence During Adolescence: Longitudinal Association Between the Two Phenomena. *Child Ind Res*, 15, 1043-1061. <https://link.springer.com/article/10.1007/s12187-021-09899-w#citeas>.
4. Kroger J. (2017). Identity Development in Adolescence and Adulthood. *Oxford Research Encyclopedia of Psychology*. <https://oxfordre.com/psychology/view/10.1093/acrefore/9780190236557.001.0001/acrefore-9780190236557-e-54>.
5. Afrashteh Majid Yousefi, Hasani Fereshteh (2022). Mindfulness and psychological well-being in adolescents: the mediating role of self-compassion, emotional dysregulation and cognitive flexibility. *Borderline Personality Disorder and Emotion Dysregulation volume. 9. 22*.
6. Ryff C.D. & Keyes C.L. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Personality and Social Psychology*. 69. 719-727.
7. World Health Organization quality of life (WHOQOL) - BREF. (2012). *World Health Organization*. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/77773>.
8. Smokova, L.S., & Zhylin, M.V. (2020) Identychnist' osobystosti: problemy praktychnoho vykorystannya y instrumentiv vymiru [Personal identity: problems of practical use and measurement tools]. *Habitus – Habitus*, 15, 30-37. Retrieved from <http://habitus.od.ua/journals/2020/15-2020/6.pdf> [in Ukrainian].
9. Karamushka L.M. (2023). *Metodyky doslidzhennya psykhychnoho zdorov'ya ta blahopoluchchya personalu orhanizatsiy : Psykholohichnyy praktykum [Research methods of mental health and well-being of the personnel of organizations: Psychological workshop]*. Kyiv: Institute of Psychology named after H.S. Kostyuk of the National Academy of Sciences of Ukraine. Retrieved from https://lib.iitta.gov.ua/733813/1/Karamushka_praktykum.pdf [in Ukrainian].